

Základná škola

Polianska 1

Košice

*SMERNICA K PREVENCII
A RIEŠENIU ŠIKANOVANIA
ŽIAKOV*

September 2021

Smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

V súlade s metodickým usmernením č.36/2018 Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 1. septembra 2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach vydávame Smernicu k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov ZŠ Polianska 1, Košice (ďalej len Smernica).

Článok 1 Úvodné ustanovenia

- (1) Táto smernica upravuje základné znaky, formy a prejavy šikanovania detí a žiakov (ďalej len „žiak“), možnosti preventívneho pôsobenia a metódy riešenia šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy a školského zariadenia podľa § 144 ods. 1 písm. o, a § 153 ods. 1 zákona a na práva žiaka podľa § 144 ods. 1 písm. i, a k, zákona.
- (2) Ustanovenia tejto smernice o škole sa rovnako vzťahujú aj na školské zariadenie.

Článok 2 Charakteristika šikanovania

- (1) **Šikanovaním rozumieme** akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorých úmyslom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o cielený a opakovaný útok voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť.
- (2) Podstatnými **znakmi šikanovania sú**
 - a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
 - b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
 - c) prevaha agresora alebo skupiny agresorov nad obeťou.
- (3) V prípade **agresorov** často ide o jedincov:
 - ✓ nadpriemerne telesne zdatných, silných, obratných (hlavne pri fyzických útokoch),
 - ✓ s veľmi dobrou inteligenciou, ktorá umožňuje vymýšľať rafinované formy agresie, čím môže nahrádzať nedostatok fyzickej sily,
 - ✓ sebaistých, neúzkostných, často však poškodených nevhodnou výchovou,
 - ✓ typická je túžba dominovať, ovládať druhých, bezohľadne sa presadzovať,
 - ✓ ľahko sa urazia, sú vzťahovační,
 - ✓ ubližovať druhým je pre nich radosť,
 - ✓ určitú úlohu tu majú temperamentové predpoklady (vznetlivosť, impulzivita) vždy však posilňované rodinnou výchovou (nedostatok záujmu, citový chlad, ponižovanie, fyzické násilie, agresívne správanie rodičov),
 - ✓ ktorí sa chcú týmto spôsobom zaradiť do partie.
- (4) **Obeťou šikanovania** sa môže stať každý. Šikanovanie hrozí deťom, ktoré prídu ako nové do zohraného kolektívu. Tieto deti sa stanú predmetom nepriateľstva pre svoju nejakú prednosť. Môžu to byť deti premýšľavé, príliš zrelé a ušľachtilé, infantilné pre svoju jemnosť. Najčastejšie sa stávajú terčom šikanovania deti vtedy:

- ✓ ak sa od skupiny odlišujú pre nejakú zvláštnosť (dobrý žiak alebo majúci handicap),
- ✓ ak má v škole málo kamarátov,
- ✓ ťažšie nadväzuje kontakty,
- ✓ na ostatných pôsobí dojmom citovo labilného,
- ✓ dieťa zo sociálne slabšej vrstvy (menej atraktívne oblečené, hygienická zanedbanosť),
- ✓ provokujú agresiu vlastným správaním.

Obet' máva nízke sebavedomie, má sklon pociťovať zanedbanie bez dostatočného dôvodu, považuje sa za hlúpu a nezaujímavú, submisívne sa podriaďuje. Ťažko sa presadzuje medzi vrstovníkmi.

(5) Rozpoznanie obete šikanovania

- ✓ dieťa je cez prestávky často samé, ostatné deti o neho nejavia záujem,
- ✓ pri skupinových športoch je dieťa volené do družstva často posledné,
- ✓ cez prestávky vyhľadáva blízkosť učiteľov,
- ✓ pôsobí smutne až depresívne, máva blízko k plaču,
- ✓ zhoršujú sa jeho školský prospech, niekedy náhle,
- ✓ jeho veci sú poškodené alebo zničené,
- ✓ má odreniny, modriny, škrabance, ktoré nevie vysvetliť,
- ✓ často ho pred odchodom do školy pobolieva hlava, brucho.

(6) Šikanovanie sa môže prejavovať v priamej a nepriamej forme.

Priame znaky šikanovania môžu byť napr.:

- ✓ posmešné poznámky na adresu žiaka, pokorujúce alebo urážlivé prezývky, nadávky, ponižovanie, posmech, hrubé žarty na jeho účet. Rozhodujúcim kritériom je, do akej miery je daný žiak konkrétnou prezývkou alebo "žartom" zraniteľný.
- ✓ kritika žiaka, výčitky na jeho adresu, najmä prednesené nepriateľským až nenávisťným, alebo pohrdavým tónom.
- ✓ nátlak na žiaka, aby dával vecné alebo peňažné dary šikanujúcemu, alebo za neho platil.
- ✓ prikazy, ktoré žiak dostáva od iných spolužiakov, najmä prednesené panovačným tónom, a skutočnosť, že sa im podriaďuje.
- ✓ nátlak na žiaka k vykonávaniu nemorálnych až trestných činov či k spoluúčasti na nich.
- ✓ fyzické útoky - strkanie, štvachanie, údery, kopance, ktoré prípadne nie sú zvlášť silné, ale je nápadné, že ich obeť nevracia.
- ✓ šarvátky, v ktorých jeden z účastníkov je zreteľne slabší a snaží sa uniknúť.
- ✓ zneužitie osobných údajov, šírenie nepravdivých informácií
- ✓ kyberšikanovanie

Nepriame (varovné) znaky šikanovania môžu byť napr.:

- ✓ žiak je počas prestávok často osamotený, prehliadajú ho, nemá kamarátov, ignorovanie obete,
- ✓ vyčleňovanie z kolektívu
- ✓ nedobrovoľné vystavovanie agresívnym situáciám
- ✓ pri tímových športoch býva jedinec volený do mužstva medzi poslednými,
- ✓ počas prestávok vyhľadáva blízkosť učiteľov,
- ✓ ak má žiak prehovoriť pred triedou, je neistý, ustrašený,
- ✓ pôsobí smutne, nešťastne, stiesnene, má blízko k plaču, stáva sa uzavretým,
- ✓ jeho školský prospech sa niekedy náhle a nevysvetliteľne zhoršuje,
- ✓ jeho veci sú poškodené alebo znečistené, prípadne rozhádzané,
- ✓ zašpinený alebo poškodený odev, stále mu chýbajú nejaké jeho veci,

- ✓ odmieta vysvetliť poškodenie a stratu vecí alebo používa nepravdepodobné výhovorky,
 - ✓ mení svoju pravidelnú cestu do školy a zo školy,
 - ✓ začína vyhľadávať dôvody pre absenciu v škole,
 - ✓ odreniny, modriny, škrabance alebo rezné rany, ktoré nedokáže uspokojivo vysvetliť.
- (7) Kyberšikanovanie je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrašovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.

Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky:

- ✓ sociálna prevaha, alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha
 - ✓ agresor vystupuje anonymne
 - ✓ útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť
 - ✓ agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť
 - ✓ útoky sa šíria prostredníctvom internetu rýchlejšie ako inými spôsobmi
 - ✓ útoky sú prístupné veľkému počtu osôb
 - ✓ agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest
 - ✓ útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase
 - ✓ obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora
 - ✓ zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu
- (8) Šikanovanie môže napĺňať skutkovú podstatu trestného činu alebo priestupku.
- (9) Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný za trestný čin

- ✓ ublíženia na zdraví § 155 trestného zákona
- ✓ obmedzovania osobnej slobody § 183 trestného zákona
- ✓ lúpeže § 188 trestného zákona
- ✓ vydierania § 189 trestného zákona
- ✓ hrubého nátlaku § 190 trestného zákona
- ✓ nátlaku § 192 trestného zákona
- ✓ porušovania domovej slobody § 194 trestného zákona
- ✓ sexuálneho násillia § 200 trestného zákona
- ✓ sexuálneho zneužívania § 201-201b trestného zákona
- ✓ krádeže § 212 trestného zákona
- ✓ neoprávneného užívania cudzej veci § 215 trestného zákona
- ✓ poškodzovania cudzej veci § 245 trestného zákona
- ✓ nebezpečného vyhrážania sa § 260 trestného zákona
- ✓ nebezpečného prenasledovania § 360 a trestného zákona
- ✓ výroby detskej pornografie § 368 trestného zákona
- ✓ rozširovania detskej pornografie § 369 trestného zákona
- ✓ prechovávanía detskej pornografie a účasť na takomto detskom vystúpení § 370 trestného zákona
- ✓ ohovárania § 373a trestného zákona

- (10) Z hľadiska priestupkového zákona¹⁾ môže šikanovanie žiakov napĺňať skutkovú podstatu priestupkov. Môže ísť predovšetkým o priestupky proti občianskemu spolunažívaniu a priestupky proti majetku.

¹⁾ Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

- (11) Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku, nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka zodpovedá a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.

Pedagogický a odborný zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný za trestný čin

- ✓ Neprekazenia trestného činu
- ✓ Neoznámenia trestného činu
- ✓ Ublíženia na zdraví

Článok 3 Šikanovanie ako fenomén trestnej činnosti

Pri riešení problému šikanovania v školách sa môžeme často stretnúť s tým, že vinníci aj obeť si málokedy uvedomujú, že v prípadoch šikanovania ide veľmi často o trestné činy a sankcie sa riadia trestným právom. Predkladáme stručný prehľad v súčasnosti platnej legislatívy v Slovenskej republike, týkajúcej sa trestnej činnosti v prípade šikanovania.

Vymedzenie základných pojmov

- (1) **Trestné právo** sa rozdeľuje na trestné právo hmotné a trestné právo procesné. **Trestné právo hmotné** vymedzuje, čo je trestný čin, aké sú podmienky trestnej zodpovednosti, druhy nápravných opatrení, ako aj skutkové podstaty konkrétnych trestných činov. **Trestné právo procesné** potom upravuje postup pri vyšetrovaní a stíhaní trestných činov.
- (2) **Trestný čin** sa definuje ako "pre spoločnosť nebezpečný čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone". Pod znakmi trestného činu sa rozumie skutková podstata činu vymedzená v jednotlivých paragrafoch Trestného zákona. **Páchateľom** trestného činu je ten "kto trestný čin spáchal sám" (§ 9 ods.1). Ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb, zodpovedá sa každá z nich, ako by trestný čin spáchala sama (spolupáchatelia) (§9 ods. 2)
- (3) Podľa § 10 odst.1 Trestného zákona účastníkom trestného činu je ten, kto úmyselne:
- a) zosnoval alebo riadil spáchanie trestného činu (**organizátor**)
 - b) naviedol iného na spáchanie trestného činu (**návodca**)
 - c) poskytol inému pomoc na spáchanie trestného činu (**pomocník**)
- (4) Šikanovania sa bezprostredne dotýka § 235 a 237 Trestného zákona v jeho ôsmej hlave, v ktorej sú uvedené skutkové podstaty trestných činov proti slobode a ľudskej dôstojnosti.

Vydieranie vymedzuje § 235 ako trestný čin, ktorého sa dopúšťa ten, "kto iného násilím, hrozbou násilia, alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti, aby niečo konal, opomenul alebo trpel." Páchateľ tohto trestného činu sa potrestá odňatím slobody až na tri roky (§ 235 odst.1). Odňatím slobody na dva až osem rokov alebo peňažným trestom sa páchateľ potrestá, ak spáchal tento čin ako člen organizovanej skupiny, ak ho spáchal so zbraňou, alebo ak ním spôsobil ťažkú ujmu na zdraví alebo značnú škodu (§ 235 odst. 2).

Páchateľ sa potrestá odňatím slobody na päť až dvanásť rokov, ak týmto trestným činom spôsobil smrť alebo veľkú škodu (§ 235 odst.3). **Útlak** sa v § 237 označuje ako trestný čin, ktorého sa dopúšťa ten, "kto iného núti, zneužívajúc jeho tieseň alebo závislosť, aby

niečo konal, opomenul alebo trpel", za čo býva potrestaný odňatím slobody až na dva roky alebo peňažným trestom.

Obmedzovania slobody a vyznania sa podľa § 236 dopúšťa ten, "kto násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou ťažkej ujmy:

- a) núti iného na účasť na náboženskom úkone
- b) zdržuje iného bez oprávnenia od takejto účasti
- c) inému v slobode vyznania ináč bráni

Potrestá sa odňatím slobody až na dva roky alebo peňažným trestom."

(5) Pri výskyte a posudzovaní konkrétnych spôsobov šikanovania v škole môže byť podozrenie na páchanie trestného činu a je nutné kontaktovať políciu:

- ✓ pri šikanovaní sa môžeme stretnúť "len" s vyhrázaním. Pokiaľ tým vzbudí agresor u iného dôvodnú obavu a dôsledkom je neblahý psychický účinok na obeť, ide tiež o trestný čin. Aj keď sa to dospelému môže zdať banálne, dieťa tým psychicky trpí a možné sú aj trvalé následky,
- ✓ násilné odobratie vecí (peniaze, hračky, oblečenie a pod.) aj malej finančnej hodnoty môže byť kvalifikované ako trestný čin lúpeže. Rozhodujúci je totiž samotný fakt, že bolo použité násilie a nie výška hmotnej straty,
- ✓ pokiaľ sa šikanovanie prejaví na zdravotnom stave poškodeného, môže ísť o trestný čin ublíženia na zdraví. V tom prípade je nutné ošetrovanie lekára a jeho odborné vyjadrenie,
- ✓ ak je šikanovanie založené na úmyselnom poškodení vecí obeť, môže ísť o trestný čin poškodzovania cudzej veci,
- ✓ je dôležité si uvedomiť, že keď sú páchatelmi deti mladšie ako 14 rokov, nie sú trestne zodpovedné. To však neznamená, že nemôžu byť postihnuté iným spôsobom, pokiaľ bežné výchovné postupy nemajú účinnosť. V takých prípadoch je nutné obrátiť sa na sociálneho kurátora mládeže odboru sociálnych vecí príslušného mestského alebo okresného úradu. Kurátor je oprávnený vo vážnych a odôvodnených prípadoch na základe šetrenia vydať predbežné opatrenie na umiestnenie dieťaťa do príslušného ústavu. Toto opatrenie platí až do vydania riadneho rozsudku súdu. Z praxe vieme, že realizovať tieto opatrenia je ťažké.
- ✓ sexuálne formy šikanovania môžu byť zahrnuté pod trestné činy pokusu o znásilnenie, znásilnenie, pohlavné zneužívanie alebo kupliarstvo,
- ✓ rodičia sa pri zanedbávaní výchovy (túlanie, ponocovanie, asociálne správanie) dopúšťajú trestného činu ohrozovania mravnej výchovy, ak svojmu dieťaťu umožňujú viesť záhaľčivý alebo nemravný život a je možné ich pri dokázaní činu odsúdiť,
- ✓ pokiaľ k šikanovaniu dochádza v priebehu vyučovania, nesie plnú zodpovednosť za vzniknutú ujmu školské zariadenie a jeho zriaďovateľ. Rodič preto môže požadovať náhradu škody na veciach, aj na zdraví.

Článok 4

Prevenia šikanovania

- (1) Základným preventívnym opatrením školy je osvojiť si základný princíp „*Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách !*“
- (2) Je dôležité, aby sa s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania ako antisociálneho správania jednotlivcov i skupín oboznámili všetci žiaci, zamestnanci školy a zákonní zástupcovia žiakov, osoby, ktoré sa o žiaka starajú, resp. zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu. Pre žiakov, pedagogických zamestnancov i rodičov je potrebné vedieť, že tieto formy správania nie sú neškodným

humorom a zábavou, mali by sa oboznámiť predovšetkým s negatívnymi dôsledkami šikanovania, a to tak pre jeho obeť, ako i pre agresorov.

- (3) Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ priebežne informujú zákonných zástupcov, opatrovníkov, alebo zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu o preventívnych činnostiach školy. Pri realizácii preventívnych činností školy riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ venujú zvýšenú pozornosť efektívnosti týchto činností. Za efektívnu stratégiu v príslušnej činnosti sa nepovažujú jednorazové činnosti, kultúrne podujatia, moralizovanie a zastrašovanie.
- (4) Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ vopred preveria navrhované preventívne činnosti školy s cieľom predísť nežiaducemu vplyvu neodborných činností, ako aj škodlivému vplyvu kultov, siekt, či extrémistických organizácií na žiakov.
- (5) Žiaci a zákonní zástupcovia boli v úvode školského roka informovaní o zriadenej virtuálnej schránke dôvery [Virtuálna schránka dôvery \(office.com\)](https://www.office.com), ktorá slúži ako anonymný zdroj komunikácie problémov a ťažkostí žiakov ako aj rodičov so školským psychologom

- (6) Prevencia šikanovania sa zabezpečuje najmä formou

a, súčasti výchovno-vzdelávacieho procesu vrátane pozitívneho vplyvu osobnosti pedagogického a odborného zamestnanca v rámci každodenného vyučovania, obsahového zamerania a didaktiky predmetov a prierezových tém

1. Osobný a sociálny rozvoj
2. Mediálna výchova
3. Multikultúrna výchova
4. Ochrana života a zdravia
5. Výchova a vzdelávanie k ľudským právam
6. Výchova k občianstvu
7. Boj proti extrémizmu
8. Výchova k manželstvu a a rodičovstvu

b, súťaží, hier, prednášok, diskusií organizovaných školou alebo inými relevantnými subjektmi

- (7) V rámci účinnej prevencie šikanovania je pri príprave a realizácii celoškolskej stratégie dôležité najmä:

- a) Vytvoriť pozitívnu klímu v škole, posilňovať demokraciu v triede a v škole. Výchova detí k demokracii má tieto hlavné zásady:

- ✓ pýtať sa detí na ich názory a priania, trpezlivo a s rešpektom ich počúvať, diskutovať s nimi (napr. vyhlásiť mimoriadnu triednickú hodinu v jeden deň, v jednu hodinu na celej škole, kde každý triedny učiteľ informuje v podobnom duchu, tzn. adresne, kto, čo spravil, čo porušil, aké mal možnosti nápravy, za čo bol potrestaný). Dôležité je zamerať sa viac na odsúdenie činu, ako človeka, aby mal predsa len možnosť odčiniť svoj čin. Dôvernejšia atmosféra v triede umožňuje klásť otázky triednemu učiteľovi, navrhovať možné iné opatrenia a dohodnúť sa na ďalšej stratégii, aby sa niečo podobné neopakovalo.

- ✓ dávať skupine, triede, pri vhodných príležitostiach možnosť voľby, o čom chcú diskutovať, čo ich zaujíma,
 - ✓ podporovať činnosť žiackeho parlamentu v rámci školy aj v rámci jednotlivých tried.
 - ✓ Výhody demokratických tried sú tie, kde žiaci:
 1. môžu spolurozhodovať o pravidlách správania,
 2. sú vystavení logickým dôsledkom vlastného nesprávneho správania,
 3. sú motivovaní k aktívnej spolupráci na vyučovaní.
- b) Navodiť úzku spoluprácu medzi žiakmi, zamestnancami školy, rodičmi a jasne vymedziť možnosti oznamovať aj zárodky šikanovania (pri zachovaní dôvernosti takýchto oznámení).
- c) Vo vnútornom poriadku školy jasne stanoviť
1. pravidlá správania vrátane sankcií za ich porušenie, viesť písomné záznamy o riešení konkrétnych prípadov šikanovania.
 2. pravidlá používania informačno-komunikačných technológií (mobil, tablet, počítač a i.) v priestoroch školy
- d) Zaisťovať v súlade s pracovným poriadkom dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, počas vyučovania až do odchodu žiakov zo školy, a to najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať.
- e) Oboznámiť pedagogických zamestnancov so systémom školy pre oznamovanie a vyšetrovanie šikanovania, zvyšovať informovanosť pedagogických zamestnancov, informovať pedagogických zamestnancov, žiakov, aj rodičov o tom, čo robiť v prípade, keď sa dozvedia o šikanovaní (napr. umiestniť na prístupné miesto kontakty a telefónne číslo na inštitúcie, ktoré sa problematikou šikanovania zaoberajú).
- f) V pracovnom poriadku školy vymedziť oznamovaciu povinnosť pre pedagogických aj nepedagogických zamestnancov.
- g) Zabezpečiť vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania, vrátane kyberšikanovania, prostredníctvom zvyšovania digitálnej gramotnosti učiteľov
- h) Spolupracovať s odbornými zamestnancami príslušného centra CPPPaP a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských služieb a preventívnych služieb v regióne
- i) V priebehu každého polroka zrealizovať depistáž šikany na škole prostredníctvom dotazníka o šikanovaní
- j) V prípade zistenia šikanovania na škole zvolať Intervenčný tím (školský psychológ, výchovný poradca, príslušný triedny učiteľ) a podieľať sa na riešení v súlade so smernicou
- k) Zaangažovať do riešenia a do prevencie šikanovania aj žiacky parlament.

Článok 5

Metódy riešenia šikanovania

- (1) Odhalenie šikanovania býva niekedy veľmi ťažké i pre skúseného pedagóga. Najzávažnejšiu negatívnu úlohu pri jeho zisťovaní hrá strach (alebo snaha o utajenie) u obetí, ale aj agresorov a ďalších možných účastníkov. Chrániť zdroj informácií, neprezradiť ho, ak si to sám nepraje a nechce pristúpiť na otvorenú konfrontáciu. Celý prípad treba riešiť pokojne, na nerušenom mieste, s dostatkom času. Pri riešení prípadu čo najmenej prezradíme o tom, čo už vieme a o tom, čo nemôžeme dokázať.
- (2) Pre vyšetrovanie šikanovania sa odporúča nasledovná stratégia:

- a) Zistené prejavy šikany vyšetruje Intervenčný tím školy (školský psychológ, výchovný poradca a príslušný triedny učiteľ) v spolupráci s vedením školy.
 - b) zabezpečenie pomoci a zaistenie ochrany obetiam,
 - c) zabezpečenie dozoru v triede, kde sa vyskytlo šikanovanie
 - d) rozhovor s deťmi, ktoré na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou, s agresormi, s každým zvlášť, počas trvania rozhovorov vykonávať opatrenia na zabránenie novej krivej výpovede agresora jeho izoláciou počas preverovania šikanovania
 - e) nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami (nikdy nekonfrontovať obeť a agresorov),
 - f) preverovať šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi so svedkami, obeťou a i.
 - g) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov obeť aj agresora, aj prípadných svedkov
 - h) kontaktovanie CPPPaP,
 - i) využitie anonymnej dotazníkovej metódy
 - j) poverenie osoby zodpovednej za vedenie záznamov o priebehu riešenia šikanovania
 - k) pri rozhovoroch zabezpečiť prítomnosť minimálne dvoch pedagogických alebo odborných zamestnancov
 - l) pri podozrení na spáchanie priestupku, alebo trestného činu ohlásiť skutočnosť príslušnému útvaru Policajného zboru
- (3) Pri výskyte skupinového násillia voči obeť sa odporúča nasledovný postup:
- a) okamžitá pomoc a ochrana obeť,
 - b) dohoda riaditeľa školy s pedagogickými a odbornými zamestnancami na postupe vyšetrovania,
 - c) vlastné vyšetovanie,
 - d) zabránenie novej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez možnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,
 - e) pokračujúca pomoc a podpora obeť,
 - f) nahlásenie prípadu polícii,
 - g) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,
 - h) kontaktovanie CPPPaP a pod.

Rozhovor s obeťou

- ✓ necháme dieťa samostatne hovoriť, citlivo ho povzbudzujeme, aby hovorilo čo najviac,
- ✓ po spontánnej výpovedi sa začneme pýtať na všetky podrobnosti,
- ✓ otázky: "Čo sa stalo? Kde sa to stalo? Kto čo urobil? Ako sa správali ostatní prítomní?"
- ✓ obeť uistíme o svojej ochrane,
- ✓ môžeme dieťa požiadať, aby celý incident napísalo,
- ✓ ak je viditeľné zranenie, upovedomíme lekára, prípadne polícii,
- ✓ upovedomíme rodičov,
- ✓ na otvorenú konfrontáciu dieťa neprehovárime, iba mu to navrhujeme, ak nesúhlasí, znovu ho ubezpečíme o ochrane,
- ✓ pozor na falošné obvinenia
- ✓ zabezpečíme následnú psychologickú starostlivosť

Rozhovor s agresorom

- ✓ skôr ako začneme naostro vyšetovať, zvažíme, aká je možnosť agresora usvedčiť,

- ✓ ak je táto možnosť veľmi malá, hlavne v prípade strachu a obáv obeť, musíme sa uspokojiť s tým, že urobíme všetko pre ochranu obeť,
- ✓ otvorene povieme o obvinení a sledujeme reakcie (chránime obeť i svedkov),
- ✓ hovoríme pokojne, neoddáваме sa prípadnému hnevu,
- ✓ necháme samostatne hovoriť agresora, prípadne mu dáme celú situáciu napísať,
- ✓ kladieme mu jasné a presné otázky,
- ✓ kým prípad nie je vyriešený, neodsudzujeme,
- ✓ aj v prípade vyriešeného problému odsúdime čin, nie celú osobnosť (ako človek má šancu na nápravu),
- ✓ informujeme o možných sankciách a ďalšom postupe
- ✓ zabezpečíme následnú psychologickú starostlivosť

Rozhovor so svedkami

- ✓ individuálne rozhovory,
- ✓ kladieme konkrétne otázky (kto, kedy, ako),
- ✓ v prípade, že sa nám nedarí, použijeme takú otázku z ktorej sa už predpokladá, že dieťa určitú vec videlo "Kde si bol, keď . . ." namiesto "Ublížil X žiak žiakovi Y",
- ✓ dobré sú otázky, na ktoré sa nedá odpovedať áno - nie – neviem,
- ✓ musíme čeliť výhovorkám.

Rozhovor s rodičmi obeť

- ✓ informujeme ich o celom priebehu vyšetrovania,
- ✓ ubezpečíme ich o ochrane ich dieťaťa,
- ✓ snažíme sa dohodnúť na spolupráci.

Rozhovor s rodičmi agresora

- ✓ rodičov pozveme na rozhovor,
- ✓ oboznámime ich o priebehu vyšetrovania, o podstate činu i o celkovom správaní sa dieťaťa v škole,
- ✓ u týchto rodičov, ktorí nemajú záujem spolupracovať, a ktorí priamo negatívne ovplyvnili správanie svojho dieťaťa, rozhovor zbytočne nepredlžujeme, oboznámime ich s možnými sankciami a s ďalším postupom,
- ✓ zápis z rozhovoru im dáme podpísať.

Oboznámenie triedy

- ✓ oznámime spolužiakom, či a ako budú vinníci potrestaní,
- ✓ vo vážnejších prípadoch by mal toto rokovanie viesť riaditeľ školy,
- ✓ v prípade obáv o bezpečnosť obeť od tohto kroku upustíme.

Článok 6

Opatrenia na riešenie situácie

- (1) Z opatrení pre obeť možno použiť:
 - a) odporúčanie zákonným zástupcom obeť vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť CPPP a P,
 - b) zorganizovanie skupinového intervenčného programu riaditeľom školy v spolupráci s CPPP a P,
 - c) zaistenie bezpečia obeť
 - d) informovanie a poradenstvo pre rodičov obeť:

- (2) Z bežných opatrení pre agresorov možno použiť:

- a) odporúčenie zákonným zástupcom agresorov vyhľadať odbornú starostlivosť CPPP a P,
 - b) zníženie známky zo správania,
 - c) preloženie žiaka do inej triedy, alebo do inej výchovnej skupiny
 - d) výchovné opatrenia – napomenutie a pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľom školy; zníženie známky zo správania.
- (3) V mimoriadnych prípadoch sa môžu použiť ďalšie opatrenia:
- a) odporúčanie rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt do príslušného DC, prípadne do liečebno-výchovného sanatória,
 - b) oznámenie príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny –sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého v zmysle zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, v znení neskorších predpisov,
 - c) oznámenie príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo čin inak trestný (u maloletých).

Článok 7

Výchovné opatrenia

- (1) Je veľmi dôležité premyslieť, akým spôsobom budeme udeľovať odmeny a tresty. Výchovný účinok môže mať trest aj odmena pre ostatných (nie toho koho sa priamo dotýka) len vtedy, keď sú o ňom adresne informovaní ako o dôsledku skutočného správania. Znamená to pre ostatných aj potvrdenie toho, že to čo sme vyhlásili myslíme vážne a sami dodržiavame a že ponosú reálne dôsledky za svoje správanie. Tu je potrebné opatrne zvažovať, aký účinok bude mať určitá forma zverejnenia.
 - ✓ Môžeme totiž vyvolať pocit falošného hrdinstva pri vyhlásení a osobnom pranierovaní vinníka na verejnom zhromaždení školy.
 - ✓ Vyvolanie nenávisťi voči obeti predhodenej davu bez možnosti brániť sa tiež nie je žiaduce.
 - ✓ Anonymné a neosobné vyhlásenie cez rozhlas zasa nevyvolá silné emocionálne zážitky, ktoré pomáhajú tvoriť pocit vlastnej zodpovednosti za svoje činy.
- (2) Predvoláme rodičov a urobíme pohovor so žiakom v prítomnosti rodičov, triedneho učiteľa, výchovného poradcu a riaditeľa. Odlíšime, či ide o prvý prípad - vtedy nejde o šikanovanie - alebo nie. Aj pri prvom prípade však posúdime závažnosť (intenzita prípadu) a podľa toho volíme výchovné opatrenia. Ak ide o opakovaný prípad, posúdime tiež závažnosť, resp. formu šikanovania.
- (3) V prípade tvrdých (silných) foriem nasleduje zníženie známky zo správania. V prípade, že má takéto šikanovanie znaky trestného činu, oznámime vec polícii, alebo odporučíme rodičom šikanovaného, aby podali trestné oznámenie. Treba povedať, že takéto prípady sa väčšinou odhalia, až keď vypukne tzv. aféra a šikanovaný alebo spácha samovraždu, alebo tento teror už nemôže vydržať a prehovorí - vtedy prehovorí aj iní a aj pedagógovia.
- (4) V prípade mäkkých foriem nasleduje výchovné opatrenie a ak sa opakujú tieto prejavy znovu, zníženie známky zo správania. Mäkké formy sú napr. posmievanie sa, hanlivé prezývanie, urážky, urážanie národnosti, rodičov a pod. Ani k týmto formám nemôžeme byť tolerantní. Cieľom preventívnych opatrení je, aby sme k týmto sankčným opatreniam museli siahť čo najmenej.

Článok 8

Spolupráca školy so zákonnými zástupcami žiakov

- (1) Pri podozrení na šikanovanie žiaka je potrebná spolupráca vedenia školy, koordinátora prevencie, prípadne výchovného poradcu a ďalších pedagogických a odborných zamestnancov tak s rodinou obeť, ako aj s rodinou agresora. Pri pohovore so zákonnými zástupcami žiakov majú dbať pedagogickí zamestnanci na taktný prístup.
- (2) Pedagogickí a odborní zamestnanci dbajú pri rozhovore so zákonným zástupcom obeť, agresora alebo svedka na zachovanie dôvernosti informácií
- (3) Nedá sa však predpokladať, že zákonní zástupcovia budú vždy hodnotiť situáciu objektívne, preto sa odporúča upozorniť ich na to, aby si všímali možné príznaky šikanovania a ponúknúť im pomoc. Zákonným zástupcom žiakov sa odporúča upozorniť najmä na to, aby si všímali týchto možných príznakov šikanovania:
 - ✓ Za dieťaťom neprichádzajú domov spolužiaci alebo iní kamaráti.
 - ✓ Dieťa nemá kamaráta, s ktorým by trávil voľný čas, s ktorým by si telefonovalo a pod., nie je pozývané na návštevu k iným deťom.
 - ✓ Nechuť ísť ráno do školy (zvlášť, keď skôr malo dieťa školu rado). Dieťa odkladá odchod z domova, prípadne je na ňom možno pri starostlivom pozorovaní pozorovať strach. Strata chuti do jedla.
 - ✓ Dieťa nechodí do školy a zo školy najkratšou cestou, prípadne strieda rôzne cesty, prosí o dovoz či odvoz autom, chodí domov zo školy hladné (agresori mu berú desiatu alebo peniaze na desiatu).
 - ✓ Dieťa zaspáva s plačom, má nepokojný spánok, kričí zo sna, napr. "Nechajte ma!".
 - ✓ Dieťa stráca záujem o učenie a schopnosť sústrediť sa na učenie.
 - ✓ Dieťa je doma smutné či apatické, alebo sa objavujú výkyvy nálad, zmienky o možnej samovražde. Odmieta zveriť sa s tým, čo ho trápi.
 - ✓ Dieťa žiada o peniaze, pričom udáva nevierohodné dôvody (napríklad opakovane hovorí, že ich stratilo), prípadne doma kradne peniaze.
 - ✓ Dieťa nápadne často hlási stratu osobných vecí. Je neobvykle nečakane agresívne k súrodencom alebo iným deťom, možno prejavuje i zlosť voči rodičom.
 - ✓ Dieťa sa sťažuje na neurčité bolesti brucha alebo hlavy, možno ráno zvracia, snaží sa zostať doma. Svoje zdravotné ťažkosti môže preháňať, prípadne i simulovať (manipulácia s teplomerom a pod.).
 - ✓ Dieťa sa vyhýba dochádzke do školy, zdržuje sa doma viac, ako malo vo zvyku.
- (4) Osoba poverená riaditeľom školy vyhotovuje zápis, z ktorého po jednom vyhotovení poskytnú každej zo zúčastnených osôb.

Článok 9

Spolupráca školy s ďalšími inštitúciami

- (1) V rámci prevencie šikanovania a pri jeho riešení je dôležitá spolupráca s CPPP a s ďalšími inštitúciami a orgánmi.
- (2) Je dôležité riadiť sa opatreniami a odporúčaniami Štátnej školskej inšpekcie a CPPP.
- (3) Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru Policajného zboru SR.
- (4) Škola je povinná bez zbytočného odkladu oznámiť orgánu sociálno-právnej ochrany skutočnosti, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky a opatrenia, ktoré boli prijaté školou.

Článok 10

Opatrenia na prevenciu šikanovania v školskom roku

1. úloha: Dôsledne vykonávať pedagogický dozor.

Termín: stály

Zodpovední: všetci pedagogickí zamestnanci

2. úloha: Oznámiť prípady šikanovania riaditeľstvu školy. Prijat' neodkladne opatrenia na ochranu obeť.

Termín: stály

Zodpovední: všetci zamestnanci školy

3. úloha: Oboznámiť s obsahom Smernice všetkých žiakov, rodičov a zamestnancov školy.

Termín: september

Zodpovední: triedni učitelia, vedúca HSÚ

4. úloha: Pravidelne kontrolovať zriadenú virtuálnu schránku dôvery

Termín: stály

Zodpovední: školský psychológ

Článok 11

Účinnosť

Smernica nadobúda účinnosť 1. septembra 2021.

Košice, 28. august 2021

Vypracovala:

Mgr. Lucia Fazekašová - školský psychológ

Schválila:

PaedDr. Alena Mocná

.....